

కడద

డా. ఎ. ఎ. ఎ. కమలాక్ష

నాలుగు రోడ్ల కూడలి దగ్గర బస్సు ఆగింది. వీరావధాని సూటుకేసు పట్టుకుని బస్సుదిగి చుట్టూ చూశాడు.

అగ్రహారం వీధి వెలెల బోతూ వుంది. ఏకాంగా ఉండే వీధి ఇంత ఇరుకెలా అయిపోయింది? చారెడు పొద్దిళ్ళ బోతున్నా ఇంకా బద్దకంగా ఒళ్ళు ఏరుచుకుంటున్నట్టుంది ఉారు.

లాగు, చెక్కా తో దుక్కుని బేడ కాసు పట్టుకుని ఇంటిదగ్గర పరుగు మొదలెడితే నాలుగు రోడ్ల మధ్య కొచ్చేసరికి ఎగతాటిరి వచ్చేది. వెంకటేశం క్లబ్బులో బేడకి రెండు పూరీలు ఇచ్చేవారు. పొట్టం కట్టించుకుని రండుమని ఇంటికొచ్చి కూరతో తడిసిన పూరీలు తింటుంటే మజాగా ఉండేది.

"ఈ వెధవకి క్లబ్బులంటవది తినడం ఇష్టం.... అదేం ప్రారబ్ధమో, అది ముచ్చట వీడికి" అనేది అమ్మ.

"బాన్నేవో కుర నాగన్న. మరో రెండేళ్ళాసే వాడికేతలుసుంది!" అనేది దొడ్లమ్మ.

అటుతిరిగి చూశాడు. క్లబ్బుకి బదులు గజాల దుకాణం వెలిసినట్టుంది అక్కడ. వెనుకనున్న మర్రిచెట్టు కలకలలాడుతూ నేనెప్పుడూ పచ్చగా ఇక్కడే ఉంటా" అంటూ నిండుగా నిలబడి చిరుగాలికి మనసులో గీతం ఆలాపన చేస్తున్నట్టు కనపడింది.

అవధాని ఒక్కక్షణం ఆగాడు. అన్ని ఊళ్ళలాగే ఈ ఊరు పెరిగిపోయింది. ఇప్పుడు జనానికి ఉరుకులూ, పరుగులూ.

వీధి మొదట ఇంటి కప్పుమీద మొక్కలు మొలచి పోయాయి. రోడ్డు ఎత్తయిపోయిందేమో ఇళ్ళు లోపలికి దిగబడిపోయాయి.

తను ఇల్లు పెంకు జారిపోయింది. చూరు బల్ల ఎప్పుడు పోయిందో, జాలిగా వీడరగా, తల దించుకున్నట్టుంది. గుమ్మంలో కొచ్చి తలదించు కున్నాడు.

"పదనాన్నా!" పొగలోకి కేకవేశాడు. "ఎవరూ?" అంటూ చిన్న బట్ట కట్టుకున్నానివడ తలుపు వారనుంచి అడిగింది.

"నేను వీరావధాని!" "రా నాయనా లోపలికి రా....ఎమండీ? బుజ్జిగాడు!" దొడ్లమ్మ మాటలు వింటుంటే గుండెల్లో అనందం నిండిపోతున్నట్టుంది.

"చందివారు లేవో! అల్లరి వాళ్ళు చెయ్యక మనం చేస్తామా? వాడివూడ చెయ్యి చేసుకుంటే నావూడ

ఒడ్డే!!" దొడ్లమ్మ వాటిసుకునేది అమ్మ కొడుతూ ఉండే.

"ఏమండో యీ! రండి ఇలా....మీ పెదనాన్న కెప్పుడూ మొక్కలూ, మోళ్ళూ, అవే ప్రాణం...."

దీక్షితులుగారు గాంపాకి చెయ్యి తుడుచు కుంటు వచ్చారు.

"ఒరే బుజ్జిగాడివా? ఎన్నాళ్ళకి కంటపడ్డావ్.... అంతా కులానా?"

"అఁ!" "కాళ్ళు కడుక్కో! కాఫీ తానా!"

వోగ ఇక్కరి బిక్కరి చేస్తుండగా పెద్ది బల్లమీద ఉంచి పెరిట్లోకి వెళ్ళాడు అవధాని.

ఎక్కడికో పచ్చినట్టుంది. ఎదురుగా ఎత్తయిన గోడ ఏకాలమయిన పెరడేమయిపోయింది?

గోడవెనుకే పెద్ద పిప్పంటు మేడ. "పెల్లలూ వాళ్ళూ కులనా? అమ్మనీ, కోడలినీ, పిల్లలినీ తీసుకరాకేకపోయావా?" కాఫీ గ్లాసు అందిస్తూ అడిగింది దొడ్లమ్మ.

"దురా భారం కడు దొడ్లమ్మా, ఎన్నాళ్ళ నుంచో అనుకుంటుంటే ఇప్పటికీ వీలయింది!"

"పెల్లవాళ్ళం చేస్తున్నారా అబ్బీ!" దీక్షితులు గారు అడిగారు.

"పెద్దవాడు ఇంజనీరింగు అయిపోయింది. అమ్మాయి బిమ్మో ఈ సంవత్సరంతో ఆఖరు ... మరి మనవాళ్ళు...?"

"ఏం చెప్పమంటావో! ఎవరి ఖర్చు ఎవరు కర్లు? దొర్నాగ్లం ఎమిటో, లేక లేక వుట్టిన నా కొడుకు ప్రయోజకుడు కాకడు. వాడి సంగతి మరి అడక్కు

... నిన్ను చూసి నా విచారం మటుమాయమై పోయింది. వంశోద్ధారకుడివి నువ్వే. ఇన్నేళ్ళాచ్చి కుటుంబానికి నేనేమీ నిర్వాహం చేయలేకపోయాను. పెరడంతా అమ్మపలసి వచ్చింది. వాళ్ళు చెట్టు కొట్టేసి ఇల్లు కట్టుకున్నారు. ఒక్కొక్క చెట్టు కొడుతూ ఉంటే నా కాళ్ళూ, చేతులూ సరికేస్తూ

న్నట్టనిపించింది ... చెల్లి అత్తారింట్లో ఉంది. దానికి ఇద్దరు పిల్లలు. దాని పెళ్లికేగా మనమంతా తెరువతిలో కలిశాం ... సంతోషం, నలుగురితో పంచుకోవడమే నాకు తెలుసు ... నీ బాధ్యతలు నీకున్నాయి. ఎంత చెట్టుకి అంత గాలి. నిన్ను అడగడానికి నోరు రాలేదు. మీ అమ్మ అనుమతయినా తీసుకోకుండా పెరడు పొలం పడమట భాగం ముక్కముక్కలు చేసి పబ్బం గడుపుకున్నాను!"

దీక్షితులుగారు నిట్టూర్చారు. "వేస్తేళ్ళు పెట్టా! స్నానం చేస్తావా?" అన్నపూర్ణమ్మ అడిగింది.

"మాతి దగ్గర పోసిమకుంటాలే!" స్నానం చేసి అవధాని దొడ్లమ్మ ఇచ్చిన మదిపంచ కట్టుకుని సంధ్య వార్షదం అయిపోయాక గోడకి జేరగిలబడి అడిగాడు "దొడ్డా తమ్ముడు...?"

"ఈ ఉర్లోనే అద్దె ఇంట్లో ఉంటున్నాడు. తండ్రికి కొడుక్కీ పడదు. వాడు ఇక్కడికి రాడు. వాడింటికి ఎప్పుడొస్తాడో, ఎప్పుడు వెడతాడో కోడలికే తెలియదు. లేక లేక వుట్టాడు. మురిసిపోయాను ... కాని వాడి కడుపున ఒక కాసు కాసులేదు. డబ్బు బాధ చేవుడు దయలన నాకు ఎప్పుడూ లేదు."

అన్నపూర్ణమ్మ కన్నీళ్ళు నింపుకుంది. "ఊరుకో దొడ్డా! మంచివాళ్ళకి అన్నీ మంచిగానే బరుగుతాయి. గ్రహచారం బాగులేక పెద్ద పెద్దవాళ్ళు కచ్చలు వచ్చారు. మనం ఎవరికంటే గొప్ప? ... నేను వెళ్లి తమ్ముడిని చూసి వస్తా ... మేమమయితే పెద్దనాన్న ముందు పడదానికే భయపడి పణికిపోయేవాళ్ళం ... ఆ దర్బా ఆ పతిదా ... నాన్న పోయినందుకు మీరుండెట్టి కాని మేం ఏమయిపోయేవాళ్ళం? అమ్మా నేనూ మిమ్మల్ని తలచుకోని రోజుండదు. అంతా మీ అక్కర్లందమే అంటుంది అమ్మ. ఈ మధ్య వెణుకులూ పట్టా అవో! 'పయనయిపోయిందిరా! అంటుంది అమ్మ'."

"అదేమిటా నాకంటే పదేళ్ళు చిన్నది ... దానికి చిన్నతనంలోనే భగవంతుడు ఆలా చేశాడు. అన్నపూర్ణమ్మ కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంది.

"దొడ్లమ్మా, పెదనాన్న ఏరీ?" "ఎక్కడికెళ్తారా... పొలానికని వెళ్తారు... ఏం పొలమో ఏమో! చాప చిరిగినదరంతయింది. అలాగే కాలక్షేపం చేస్తున్నాం... మింతి వంకాయ ఇష్టమనేవాడివి... చేస్తున్నా!"

పన్నెండు అవుతుంటే దీక్షితులుగారోచ్చారు. "ఎన్నాళ్ళయిందోనా అబ్బీ! ఇల్లు ఇన్నాళ్ళకి మళ్ళీ కలకలలాడుతోంది... ఒయే నే కాళ్ళు కడుక్కనివస్తా, వడ్డించు!"

భోజనాలంతసేపూ ఆ మాట. ఈ మాట చెబుతూనే ఉన్నా చేతులు కడుక్కన్న తరువాత దీక్షితులుగారి ముఖం గంభీరమైపోయింది.

"చిన్న వాడివి. తమ్ముడి కొడుకువి. నా కళ్ళ ముందు వుట్టిన వాడివి... నా బాధ్యత నేను నెరవేర్చడం ధర్మం... దొడ్ల మనసు మనిషివి. చిన్న వాడివి. నిన్ను పొగడకూడదనుకో... ఉమ్మడి కుటుంబం. ఎన్నేళ్లనుంచో మీకు నేనేమీ ఇవ్వడం లేదు. అసలే నీ వాటా నీకివ్వాలివిన బాధ్యత నాకుంది.. నువ్వడిగినా అడగకపోయినా నలే!"

"పెదనాన్నా!" అవధానిగొంతు పీరబోయింది. "మీరు నన్ను ఎంత గారంగా చూశారో ఆ కాసుకెట్టా, ఆ నేరేడు చెట్టా, ఆ శామచెట్టా కళ్ళారా చూశాయి. అవి లేవుకాని నేనున్నాను. పిల్లల్ని చుట్టూ కూచోబెట్టుకుని పెరుగు బువ్వా చేతిలో ముద్దులు పెడుతూఉంటే మారంగా నిలబడి

తలలాపుతూ ఉండేవి ఆ చెట్టు. వచ్చగా, ఎత్తుగా, గుబురుగా ఉన్న చెట్టుని చూస్తే నాకు దొడ్డమ్మే గుర్తు కొస్తుంటుంది ఎక్కడున్నారే. పెరట్లో చెట్టు పోయాయని నేను గుడ్డనీరు కుక్కుకుంటూ ఉంటే నాకు అస్సీ మనసులో మెరులు తోందను కుంటున్నారు. అస్సీ అడగడానికి వచ్చానను కుంటున్నారు..... దొడ్డమ్మా నువ్ వెప్పు! మనిషికి డబ్బు ఎంతవరకూ అవసరం? అది నిజంగా మనల్ని

ఎంతో దూరం తీసుకెళ్ళి గలదంటావా? నిజానికి సంపాదనే గొప్పనుకుంటే ఎవరితో పోటీ చేయగలం. ఎంతవరకూ చెయ్యగలం? చేసి ప్రయోజనం ఏముంది?"

అన్నపూర్ణమ్మ లేచి వచ్చి చంబాదిని సమీపించి ఆవధాని కళ్ళు తుడిచి శిరసు నిమిరింది.

"అదికాదురా, నే ముందే చెప్పాగా! నీ చేత చెప్పించుకునే స్థితికి దిగజారలేనురా!... వంశవృక్షం

చివరికి కుళ్ళిమూతి పింది వేసిందని క్రుంగి పోతున్నాను. లేక లేక పుట్టిన కొడుకు వంశోద్ధారకుడవువారనుకున్నాను.... వాడు డబ్బు సంపాదించ లేదని నాకు విచారం లేదు. చదువు అబ్బులేదనీ బాధపడలేదు.... నిజానికి నేను వంశానికి చేసిన నిర్వాకం ఏముంది? ఉన్నదే నిలబట్టి లేక పోయాను.... అందుకూ విచారంలేదు. కలిమి లేములు కావడి కుండలు.... నాతో పోట్లాడి అస్సీ

వాటా అంటూ మది చెక్క రాయించుకుని అమ్మేశారు. ముఖంచూపించలేక ఇల్లు వదలి వెళ్లిపోయాడు. కుక్క మూతి పిందెకి అంతకంటే ఏం చేతనయి చస్తుంది?"

"నువ్వు మనసుకప్పపెట్టుకోకు పెదనాన్నా.. దొడ్డమ్మ అంతా చెప్పింది. నేను .."

"అదిసరేలేవోయ్! వాడు మూర్ఖుడు వాడి మనసు రంజింప చెయ్యడం అనివేకం నీకు రావాలి అన్న అటాలంలేనే ఇద్దామని నా అభిమతం.. నాకు వారసుడిని నువ్వే.. కాగితం రాయింది తీసుకో చ్చా!"

"ఎంత పని చేశారు పెదనాన్నా! నాకు అన్నం పెట్టి చెయ్యి కడిగిన దొడ్డమ్మనీ, మిమ్మల్ని చూడాలనీ, మీ ఆశీస్సులు పొందాలనీ. అంతదూరంలో ఉంది మీకు ఏమి చెయ్యలేక పోయాను. అన్నీ ఈసు మరితేకండి! నన్ను అవార్డం చేసుకోకండి!"

"అపార్థం ఏమిటా వెరినాగన్నా!.. రోజులు ఎలా మారిపోయాయో తెలుసుకోలేదను కుంటున్నావా? మాతాపుత్రే విరోధాలు పారణ్యాయ నమోనమా; అని ఉరకే అన్నారా? చిన్న దాని పెళ్ళికోసం పెరడు అమ్మేశాను. మనందరినీ తమ చేతులతోకా వాడుతున్న వృక్షాన్నీ నేల కొరిగాయి. కూచున్న కొమ్మను సైతం నరుక్కున్నాను మేం ఉండడానికి ఈ కొంపచాలు.. ఇక ఎక్కడికి పోతా? పోగలం? ఇవి చేతులు కావు."

"పెదనాన్నా!.. మీరు మనసు కప్పపెట్టుకున్నారని ఇలా అని తెలిస్తే రాకపోయే వాళ్ళు"

"ఎందుకంటే మీ మనసు కప్ప పెట్టుకుని వాడినీ పొసిస్తారు వాడు అడగనిదే"

"వాడు అడగడు అలాగని మనం ఇవ్వడం మానేస్తామా? వాడు మనబిడ్డలా కాదు కాని మనగౌరవం.."

దీక్షితులు గారి ముఖం చూచి అవధాని పెరట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు

అతను తిరిగి వచ్చే సరికి ఆయన ఇంకా మాటాడుతూనే ఉన్నారు. "కాలక్షేపం బహు భేషగా జరుగుతోంది నా కొడుకులాంటి మూర్ఖు ల్ని పెంచడం కంటి చెట్లు పెంచడం మహాత్మ్యం మైనదని గ్రహించాను రకరకాల మొక్కలు పెంచి వాటిని అమ్ముకుని పొట్ట పోసుకుని విశ్వశ్రయానికి నాకు చేత నయిన కృషి చేస్తున్నాను అబ్బీ! మన పేరు మారిపోయింది తెలుసా... దీక్షితులు గారంటే ఎవరికి తెలియదు- మొక్కల పంతులు గారను చంటి పీల్లాడు కూడా వెప్పేస్తాడు."

వీరావధానికి కళ్లవెంట నీళ్లు బొటబొటా కారిపోయాయి.

"మీరు వెళ్ళి పడుకోండి! అంటూ అన్నపూర్ణమ్మ భర్తను లోపలికి పంపించేసింది

"దొడ్డా పెదనాన్నలో చాలా మార్పు వచ్చింది సుమా అంతసేపు ఎదురుగా కూచుని ఎలా మాటాడానో, నాకే అశ్రుధంగా ఉంది. నాకు ఫల నాయం అన్న హక్కు ఇచ్చలేదంటారేమీ."

చదర

కాలేక్షిలో నేను చదువు కోడం ఎలా చదువుకున్నానూ? నాకోసం ఎంత ఖర్చు చేశారు? అవి నేను మరిచిపోయానను కున్నారా? కుటుంబంలో మొట్ట మొదట కాలేక్షిలో చదువుతున్నావని- తండ్రిలేని బిడ్డననీ... నా ఎదల మీర్చి చూపించిన ఆదరమూ, అనురాగమూ నేను మరిచి పోగలనా? మరిచి పోతే నాకు పుట్టగతులుంటాయా? దొడ్డా అమ్మ నీతో ఒక్క మాట చెప్పమంది ఈవయసులో మీరిద్దరూ ఇక్కడ ఒంటరిగా ఉండడం ఎందుకు? నాతో వచ్చియ్యండి!"

"పెలిచావో నాన్నా! అదే సంతోషం.. నాకయితే ఏ అభ్యంతరమూ లేదు ఆయన సంగతి నీకు బాగా తెలియదు రెండు రోజులు అగి ఆ మాట ఆయనతో అను. ఆయన అవునని నేను రాకపోతే నీ మీద ఒడ్డీ!" దొడ్డమ్మ అలా ఎందు కంటే అవధానికి అంతుపట్టలేదు సాయంకాలం పొలానికని ఇద్దరూ బయలు

తగులబడి పోయింది నా మాటలు వెలి వాడి మాటలంటే నేనేం చెయ్యను?"

మరేం మాటాడ కుండా ఇద్దరూ ఇంటికి వచ్చేశారు.

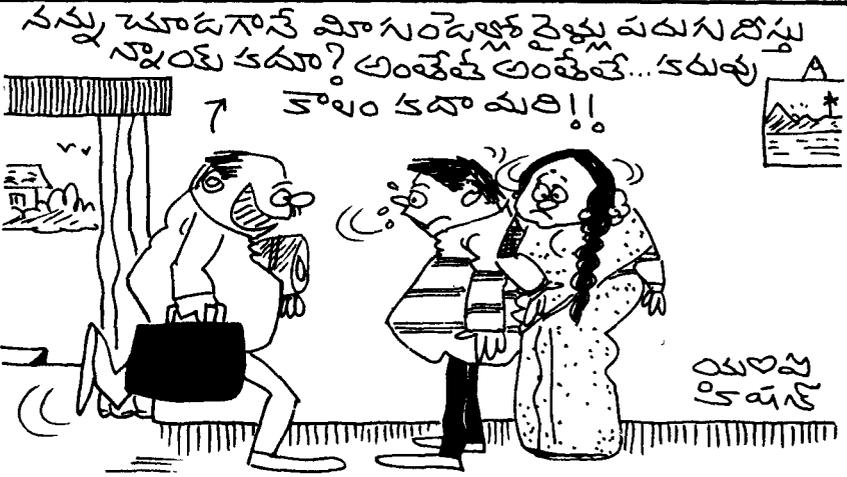
మరుసటి రోజు ఉదయాన్నే అవధాని బాల్య మిత్రుడు కృష్ణయ్య నాయుడి దగ్గర కెళ్ళాడు.

"ఒరి నువ్వు! వీరావధానిని కదూ! ధిక్కో స్థిరపడి పోయావన్నా... ఎన్నాళ్ళకి కలికాలం! అంటూ క్రిష్ణయ్య ఆదరంగా పలకరించాడు.

"బావున్నావా! ఏల్లా మేకా... అంతా కులాసా!" చిన్నతనం కబుర్లు కలబోసుకుంటూ రెండు గంటలు గడిపేకూర్చా బాల్యమిత్రులిద్దరూ.

"ఒరేయ్! నువ్వే ఉపకారం చెయ్యాలి.. అన్నీలో నా వాటా పెదనాన్న కిచ్చేస్తూ కాగితం రాసేయ్! లాయరువు కదా, నీకు అన్నీ తెలుస్తాయి..."

"అదెంత పని.. నీ పిల్లలు..." "వాళ్ళకి ఇక్కడికి రావాలని ఉండదు... రాలేరు.. పెదనాన్నకి ఈ అన్నీ అధరపు నీకు తెలుసు కదా!"

దేరారు ఆ భాగం అమ్మేశాను ఇదిమనబాగం దీక్షితులు గారు అవధానిని చూపించారు

'ఇక్కడ ఏం పండుతుంది? అన్న ప్రశ్న బయటకు రాబోతూ ఉంటే పెదిమల మధ్య బిగపట్టేశారు పొలం పొలంలా లేదు తోటలా ఉంది. మామిడి చెట్లు, కొబ్బరి చెట్లు, నేరేడు చెట్లు - జామచెట్లు

- ధిక్కో శివార్లలో పాతికవేలన్నీ ఎకరం తోట వేస్తారు ఆరోళ్ల తరువాత తోట మనదేనట మనం అమ్ముకోవచ్చు మనం అమ్మాలనుకుంటే వాళ్లే తోట నరుక్కుని యాభై వేలస్తారు. మీతో చెబుదామని వచ్చాను"

చెట్లు నరకదం సులువు. పెంచడం కష్టం మూడెకరాల మామిడి తోట చేతేకూలా అమ్మేశాను వాళ్ళయినా ఉంచుకున్నారా - బొగ్గులు చేసి అమ్మేశారు చెట్లు పెరిగి కాయ కాయడానికి ఎన్నాళ్ళు పడుతుంది! ఒక్క రోజులో కాల్చి పోరేస్తాం. చెట్లు నరకదం వల్లనే దేశం ఇలా

కృష్ణయ్య మామ మాటాడకుండా కాగితం తయారు చేశారు

ఎలాఉంది ఈ ఊరో, భూమిధర పవతుట భూమి పెదనాన్న ఎవరికో అమ్మేశాడట ఏమందిలిద్దూ భూములుంటే ఏం లాభం? మనవాళ్ళు పండించడం సుమారు అసాధ్యం నీలాంటి వాళ్ళెవరూ భూమి కొనలేరు కొనరు కొన్నా ప్రయోజనం లేదు ఉన్నమాట అది

- అక్కడ నుంచి నేరుగా అవధాని తమ్ముడు సుబ్బావధాని ఇంటికి వెళ్ళాడు నిద్రపోతున్నాడు" అంది ఇల్లాలు నాపేరు వీరావధాని ధిక్కో నుంచి వచ్చాను ఆవిడలో పలక వెళ్ళి భర్తను లేపి తీసుకో చ్చింది.

ఏంరా బావున్నారా అంతా! ఆ! నాన్న మాటలు నమ్మకు ఆయనకు అదోలాంటి వెలి పట్టుకుంది ఇప్పుడే కాదు - సుమారు ఆరోళ్ళయింది. మొక్కలు పెంచడం, నారు అమ్మడం చెట్లు పెంచటం ఇలాంటి కమర్షివో చెబుతున్నారాయన ఎన్ని మొక్కలు అమ్మితే

